

GÖKYÜZÜ ARAYAN

Mesut Dođan: Afyon doğumlu. Eskiřehir'de ilk ve ortaokul. Bursa Ziraat Lisesi yatılı. İstanbul askerlik ve memuriyet, üniversite. Trabzon evlilik. Yine Eskiřehir, hastane yöneticiliği. Kalite danışmanlığı, yurt içi ve yurt dışı (Paris, Bilbao) kalite ödülleri. 3 yıl Sağlık Bakanlığı geçici görev ve tüm illerde verdiği eğitimlerde Anadolu insanını yakından tanıma. Hâlen on üç yıldır havuzda Oblomov gibi yatmakta...

şiir Kitapları: *Ağzı Karanfilli Dost* (Beyan Yayınları)

Gezi ve İnceleme: *Düşlerin Son Sığınağı Endülüs* (İz Yayıncılık), Çin Kadar Uzak Can Kadar Yakın şehirler (Okur Kitaplığı)

Hikâye Kitapları: *Meczupların Görevleri* (Hece Yayınları), *Unutulmuş Sesler Odası* (Ötüken Neřriyat-Loras Yayın Kitap)

Roman: *Oblomov'un Dönüşü* (İz Yayıncılık)

GÖKYÜZÜ ARAYAN

Mesut Dođan

HECE YAYINLARI

İÇİNDEKİLER

Çağırın /	9
Ağıtçı /	16
Pambıkçı İban Efendi /	22
Yol /	30
Kum Tanesi /	40
Işıklar İçinde /	44
Her Şeyi Söyleyiveren /	51
Gökyüzü Arayan /	54
Talihsiz Bir Olay /	64
Yolun Yolu /	68
Uzaklığın Yakınlığı /	73
Dünya Yüğü /	77
İçimizdeki Ateş /	81
Hurdalıkta Bir Cillop /	85

*Nice insanların gölgesinde serinlediđi,
zamanımızın Yesevi'si
Mehmet Ali Kalkan Ağabey için...*

ÇAĞIRAN

Geleceği bilmek kolaydır. Zor olan, geçmişini bilmektir.

Çünkü geçmiş mütemadiyen değişir.

Balkan Atasözü

Bu bir kaçış mıydı? Zamanın gideceğimiz tüm yolları, geçitleri ve çabaları önceden işaretlemesi ve genişletmek için çırpındığımız çemberi gittikçe daraltması? Bizi bir kar topu gibi yuvarlayıp önce büyütmesi sonra küçülüp geldiğimiz yere döndürmek için eritmesi?

Buzzati'nin yedi ulağının hiçbirine sahip değildim. Bu yüzden geçmişten haber almak ve orada benden kalan ne varsa onları görmek için bizzat kendim oraya gitmek zorundaydım. Bir ağacın kökleri gibi insanın en önemli parçasını bıraktığı çocukluğuma dönmem gerekiyordu. Kim bilir geride bıraktığım bir iz peşinde iken orada ölmek korkusu da vardı bunda.

Köyün tamamına hâkim bir tepeye gelince durdum. Sayısız bacalardan tüten dumanlar arasında bana doğru hızla yaklaşan iki küçük karaltı gördüm. Daha küçük olan karaltı ara sıra yere düşüyor ama aldırmandan diğerine yetişmeye çalışıyordu. Tepenin sol tarafında bir zamanlar köyün gençleri tarafından yuvasının ağzında sap saman yakılarak dışarıya çıkmaya zorlanan tilki yoktu. İni çoktan toprağa karışmış, solan ve eskiyen zamanın kuytu bir köşesinde kendine yer bulmuştu. Karaltılar yanıma kadar ulaştığında ikisi de bana sevinçle sarılıp uzun süre bırak-

madılar. Gözlerindeki sevinç gözyaşları eriyerek zamanı bu tepede mühürlüyordu.

Burada, bu terkedilen ıssız köyde bizi yaşarken sayısız kapılardan geçiren ve karanlık bir tünelde sırası gelenleri bir uçurma atıveren zamanın insanı nasıl aldattığını ve hilelerini gördüğümde onun tükenmekte olan bir nefes gibi benden kaçmaya çalıştığını hissettim. Geçmişin bilmediğim bir noktasından ve yakın bir gelecekte kesilmiş film şeridi gibi yaşadıklarımı gözümde canlandırması ise en acı olanıydı.

Çocukluğum bu köyde geçmişti. Oysa köydeki hiçbir şey bizim değildi. Anıları en iyi muhafaza eden şeyin bir ev olduğunu anlamıştım. Ama bizden sayısız izler taşıyan bu ev bize ait değildi. O yüzden yaşadığımız her anıyı hatırladığımda içimde her zaman bir şeyler eksik kalırdı. Buradan ilçeye taşındığımızda oyuncağı elinden alınmış bir çocuk gibi şaşkınlıktan ne yapacağımızı şaşırmıştık. Korkulu gözlerle beş kardeş, kamyonun toz duman içinde savrulan kasasında birbirimize sarılmıştık. Başka birileri gelip bizden kalanların üzerine kendi anılarını yerleştirecek ve onların nefes alıp vermesine, her gittiğimizde çocuk aklımızla geçmişin zorlu düğümlerini çözmemize izin vermeyecekti.

Yaşadığımız evin yanından içim titreyerek geçtim. Etrafı bir kalenin surları gibi sağlam ve yüksek duvarlarla çevrili evin geniş avlusunda kazanlar kaynıyordu. Salça, peynir ve pekmez kokuları çocukluğumuzun sınırlarına yeni topraklar kazandırıyor. Keçi derisi tuluma basılan çökeleğin kokusu bunlara karışıyordu. Komşu kadınların bir ibadete benzeyen konuşmaları ve çalışmaları her yıl tekrarlanır, kimse sabahtan akşama dek çalıştığı hâlde yorgunluk hissetmezdi. Onların ve diğer anıların görüntüsü eskikip sararmış bir fotoğraf gibi gözümde canlandı. Kireç kokan, ağaç kurtlarının canla başla çalıştığı evler ve insanlar, normal gözle görülemeyen, yalnızca ruhların gelip ziyaret edeceği ikinci bir kata başka bir boyuta yükselmişti. Yaşayanların onlara zarar verip kirletemeyeceği görünmez bir boşlukta asılı kalmışlardı.

Kim getirdi beni buraya? İçimde bir türlü tamamlayamadığım bir yapboza dönüşen çocukluğum mu yoksa? Dallarımız

kurusa ve yapraklarımız dökülse de bir ömrün sırlarını saklayan çocukluğumun geçtiği bu topraklara? Yarım yamalak yaşanmış hayatın koşturmacasında fark edilmemiş güzellikleri keşfedip insanların anılarını tamamlamaya? Ya da kimsenin sınırlarına dek gitmeyi göze alamadığı bir zamanın en tehlikeli uçurumundan kendimi aşağıya bırakıp o ilk anıların huzur ya da korkusunu kısa bir an da olsa tekrar yaşamaya... Kim cesaret edebilir yıllarca bir kambur gibi duyguların ve anıların ağırlığını sırtında taşımaya?

Sarmış otlara, eskiyen ve yaşlı bir insan gibi küçülen nesnelere bakıldığında onların buradan sessizce geçtikleri, yalnız kalple hissedilen derin izler bıraktıkları anlaşılıyordu. Oysa bu bağlar ve köy doğduğum yer değildi. Ne arıyordum burada? Amansız ve tehlikeli bir hastalığa yakalanmış köpeğimiz geliyor bir an aklıma. Babam ve bir komşunun onu yaralayıp, etkisiz hâle getirip kör bir kuyuya attıkları sonra... Bir sabah oradan sürünerek yukarı çıkmayı başarıp, yaşadığı yere saatlerce yürüyerek evin giriş kapısında huzur içinde gözlerini kapamasına...

Korkarak dereye doğru yaklaştım. Bağlara ulaşmak için dere-den geçmeliydim. İlkbahara doğru uzak dağlarda eriyen karların oluşturduğu sel suları geçtiği yerlerden kopardığı dal ve eşyalarla bu dereyi ağzına kadar suyla doldurur, günlerce akardı. Yatağına sığmayan azgın sular köyü alıp uzaklara götüreceği gibi sağa sola saldırarak gürültülerle yol alırdı. Korkudan bir köşede büzüşüp kalırdık. O dizginlenemeyen sel sularının bizi de alıp götüreceği gelirdi sürekli aklımıza. Derenin taşması zamanında köyden mutlaka birileri ölür, azgın sular bir anda durulur, öfkesi yatışır ve köyü terk ederdi.

Ama o azgın dereye damla su yoktu. İlerisinde bir baraj yapılmıştı. Heyecanla baraja doğru koştum. Barajda da hiç su yoktu. Sular önlerinin kapatılmasına âdeta kızmıştı. Artık buradan geçmiyordu. Dereye en yakın evde oturan komşunun herkesin deli dediği tuhaf eşinin kim bilir ne için duvarlardaki taş aralarına koyduğu salata, badem ve diğer meyveler geldi aklıma. Onları boş yere aradım. Duvarlar yıkılmıştı. Toprak hiç acele

etmeden sessizce taşları eritip kendi içine katıyordu.

Dereye ulaştığımda dibinde kalan taşlar bile susuzluktan kuruyup çatlamıştı. Yukarı tarafa yapılan baraj suyu tamamen kesmişti. Barajda ve dereye damla su yoktu. Tüm köy ölmüş ve sular durulmuş muydu? Belki de insanlar burayı terk edip gittiğinden artık sular da uğramaz olmuştu.

Dereyi geçince yılanlı kör kuyunun yanındaki toprak yoldan gitmek zorundaydık. Yaz tatilinde şehirden gelen komşunun torunlarının getirdiği Zagor, Tommiks Teksas kitaplarını yılanlı kuyunun hemen yakınındaki badem ağacının dalına çıkıp saatlerce okurdum. Oysa ağaç kurumuş ve dalları kırılmıştı. Çocukken devasa görünen ağaç bir çalı yığını gibi kalmıştı. Çocukluğumuz nesnelere büyük mü gösteriyordu?

Sonbaharda dökülüp kuruyan ve yeşilliğinden eser kalmayan yapraklar gibi kaybolup toprağa karışan bir zamanın üzerine basarak üzüntü ve korkuyla yürüyordum. Birden ayağımın altından hışırdarak akan bir şey fark ettim. Kuyuya doğru hızla gidiyordu. Korkudan bir an nefes alamadım. O diz boyu otlar ve ekinler yoktu.

Bağlara vardığımda içimi titreten bir heyecan ve hüznün, buraların eski hâlini benim kurguladığım korkusunu uyandırdı. Gerçekten burası hep böyle terk edilmiş, kurumuş ve soğuktan kavrulup küçülmüş bir görüntüye mi sahipti? Her tarafı kaplayan yabancı otlar aç kalmış bir canlı gibi insana saldırıyordu. Toz ve toprağın uyumu bozulmuş, nefes aldirmiyordu. Burada bir kitabın sayfaları gibi sararıp dökülen zaman, çocukluğumdaki kaplumbağanın hemen yanı başında kendini sessizce toprağa gömmüştü. Ama canlıydı ve sabırla beni bekliyordu. Beş kardeş aynı yatağa nasıl sığıdığımızı anlamayan aklım burada da bana oyun mu ediyordu?

Bağların kenarında kışı geçirmek için her yıl kendini toprağa gömen kaplumbağa mı çağırılmıştı yoksa beni? Belki de kaderin bir zorlamasıydı. Issızlığın bir ıslık gibi çaldığı asma bahçesinde insanın en korkunç kişiyle; kendisi ve geçmişiyle baş başa kalması, onunla yılanlı bir kuyuda boğuşması bana rahatsızlık veri-

yordu. Burada, dünyanın beni bir çocuğu azıtır gibi atıp kaçacağı korkusuna kapılıyordum. Kalbim bozuk bir ritimle atıyordu.

İlkokula yeni başlamıştım. Öğretmen abaküs getirmemizi istemişti. İlçe uzaktaydı. Yokluğun soğuk bir rüzgâr gibi insanların içine işlediği zamanlardı. Babam üzülmeyin diye düşünüp kendime bir abaküs yapmalıydım. Bir ikindi vaktiydi. Bağların ortasına oturdum. En düzgün çubukları özenle seçip eski ve kör bir bıçakla kesmeye çalışıyordum. Uzun uğraşlar sonunda ellerimde oluşan kesiklerle abaküsü tamamladım. İlk kez bir iş başarmanın heyecanı titretti içimi.

Etrafı uzun uzun hüznle inceledim. Bakışlarım, zamanın boyalarını dökerek soluklaştırdığı bir resim gibi köydeki hayal meyal görünen evlere takıldı. Zaman ilerledikçe bir yalan olduğumu ve bunun tüm lezzetleri acılaştırıp geleceği karartan, geçmişini anlamsızlaştıran kalıcı ve yaralayıcı bir duyguya dönüştüğünü fark ettim. Bağların içine oturduğumda tam karşımda duran ve derenin arkasında yer alan evimize baktım. Ne kadar uzak gelirdi eve gitmek. Bilinmeyen bir güç o kısa mesafeyi mi uzatmıştı yoksa yaşlandıkça mesafeyi biz mi uzatıyorduk? Evimizin yanında, ölen komşumuza ait büyük bir evin yenilendiğini fark edince içimde sevinç ve acıyla karışık duygular uyandı. En küçük oğlu şehirden buraya taşınmış ve evlerine ekleyeceği diğer bir evin toprak çatısını açıyordu. Bizi sayısız renklerle aldatıp hiç ölmeyecekmiş hissi veren şehirden böylesi ıssız, ürkütücü ve ölüme yakın duran bir yerde yaşamak bana acı verdi. Onun farkında bile olmadığı üzüntü gelip bana bulaştı.

Yanı başımda bir hışırtı duydum sonra. Çocukluğumdaki kaplumbağa aynı bağın dibinde toprağa gömülü yatıyordu. Onun yanından uzaklaşan bir kirpi gördüm. Bağın yanında ucu toprağa sokulu duran bir şey vardı. Abaküs yaptığım bıçak. Ahşap sapı epey yıpranmış, ucu paslanmıştı. İlk kez burada bu bağların arasında yaşlanıp küçüldüğümün ve etrafımdaki çemberin daraldığının farkına vardım. Kaplumbağanın kabuğundaki çizgiler ne zaman bu kadar artmıştı. Sonra elimle yüzümü yokladım. Yüzümdeki çizgiler de derinleşmiş ve çoğal-

mıştı. Her şey gibi sararan lekelerle dolan ellerime üzüntüyle baktım. Etrafta ne bir köpek ne de horoz sesi vardı. Sesler de çekip gitmişti. Kaybolan seslerin, renklerin ve her şeyin birbirine benzediğini görüp derin bir suskunluğun içine düştüm.

Uzun yıllar şehirde mevsimlerden habersiz yaşadım. Baharın geldiğini saksıda açan bir çiçekten anladım. Sonra çocukken köyde her baharda genzimi yakan acı ot kokuları geldi aklıma. Boy atmış ekinlerin içinde kendimi aradığım, babamın her zaman öfke dolu sözlerinden kaçmak için yuvarlanarak bilinmez yollar açtığım ekinleri hatırladım. İlk kez burada sessizliğin o garip ve rahatsız edici sesini duydum. Değdiği her şeyi yaralayan ve acıtan keskin köşelerine ben de dokundum.

Birkaç hane kalmış köye uzun uzun baktım. Burada doğup büyüyen ve uzak şehirlere giden tüm insanların yaşlılıklarını, nasıl çocukluğa geri döndüklerini son kez yaşamalarını, gözlerinde küçümsedikleri bu köyü ve evleri sesleriyle tekrar doldurmalarını arzuladım.

Güneş ve rüzgâr bir testere gibi burada taş ve ağaç ne varsa zamanla öğütmüş ve hepsini toprağa doğru yaklaştırmış. Gözlerimi kapadım bir an ve havayı içime çektim. Evlerin toprak damlarına bir dua gibi sessizce konuveren kırağı, hafif rüzgârların üfleleriyle sıkılganlıktan yüzünü saklayan çiçeklerin iç bayıltıcı kokularını alamadım. İnce ince başlayıp gizemli bir tempo tutturarak yağın yağmur buraya uzun zamandır hiç uğramamış, susuzluktan bembeyaz verimsiz bir toz yığını andıran toprak, bir yılanın acıyla sağda solda bıraktığı derisi gibi suya ulaşmadan kalakalmıştı.

Köyde yaşayan toprak yüzlü birkaç insan, ürkütücü bir gölge gibi sokak aralarında hızla görünüp kayboluyordu. Kim bilir birkaç huzursuz ruhun gölgeleriydi belki de onlar. Toprak evlerin içinden gelen seslere bakılırsa unuttukları birtakım eşyaları almaya mı gelmişlerdi? Geçtiğim her sokakta bir yankı gibi peşimden geliyor, dokunduğum her taşın altından bir solucan gibi hızla kaçıyorlardı. Aralarında hatırladığım sesler vardı ama tanınmamak için bir fısıltıya dönüşüyorlardı.

Burası bana şimdiye dek kendimde fark edemediğim değişiklikleri berber aynası gibi bir çırpıda göstermişti. Yokuşa doğru ağır adımlarla tırmandım. Geriye dönüp bakamadım. Ama arkamda yaşlı bir adam gibi nefes nefese çöken kızılığ, ıssız sokaklarda silinen birkaç gölgenin varlığını ve yıllarca çatılarda içini kemiren kurtların zayıflatıp toz hâline getirdiği ardıc ağaçları gibi her şeyin hızla bir bilinmezliğe gömüldüğünü hissettim.

Anıların ve çocukluğumun yaşım ilerledikçe peşimde uzayıp beni yoran, yavaşlatan gölgesinden ve ağırlığından onları kesip kurtulduğuma. Eninde sonunda geleceğim yer burasıymış gibi garip bir duyguyla çarpıldığıma. Sonsuzluğa dek uzayan bir hiçliğin acı verici ve yıpratıcı, bizi sayısız kapılardan geçiren sonra her bitişe bir başlangıç ekleyip sağa sola savuran acımasızlığına... Her şeyi sabırla eritip içinde yok eden toprağa... Suyu kesilen derenin yatağında yıllarca bekleyen taşın rahatına... Gözyaşlarımı tutamadığıma.

AĞITÇI

Ne güzel zamanlardı; insanların her biri farklı bir kişiliğe sahipti; renkli, mukallit, gizemli. İletişim araçları olmamasına rağmen herkese hâl hatır soran, tanımadığına bile selam veren insanlar vardı. Onlara ne oldu? Koca köyü korkudan titreten Kara Bayram bile ayakkabılarını taşıyacak gücü kalmayınca onlara teslim oldu.

İlçede sebze meyve pazarı kurulduğu gün bir kadın ve koluna girmiş adam, iki silik gölge gibi köşeden çıkarlardı. Gölgeleleri ilk fark edenler birden ürpertiyle o yöne bakarlar, birazdan duyacakları acı bir destanın (ağıda o dönemde destan derlerdi) iç yakıcı sonunu merak ve korkuyla beklerlerdi. Bu iki gölge hiçbir zaman iyi bir şey anlatmazdı. Her ikisi de ayaklarını sürüye sürüye pazarın en kalabalık yerine doğru yürürlerken adam bir uyurgezer gibi eliyle etrafı yoklar, ağzından ezberlediği yeni destanın hüznü sözleri dökülürdü. Kadının elinde renkli kâğıtlara basılmış yeni destanın sözleri olurdu.

Adamın elinde ise bastondan daha uzun bir değnek bulunurdu. Adamcağız çok üzgün bir halde destanı okurken eşi de onların yazılı olduğu renkli kâğıtları meraklı insanlara belirli bir ücret karşılığında verirdi. Bu kâğıtlar ve adamın anlattığı olaylar genelde cinayet, elim bir trafik kazasında genç yaşta hayata doyamadan ölen insanlarla ilgili olurdu. Adam yeni destanı öyle içten, inandırıcı ve acıyla söylerdi ki o sırada pazar yerinde tozları savuran bir rüzgâr çıkar ve bu ses bir yeniden diriliş

dikenine dönüşür, yuvarlanıp yükselerek herkesin kalbine acı tohumunu bırakıp rahatlar ve sonra hırsız gibi kaybolup giderdi. Bu deneyimi yaşayan her insan sağ elini kalbine götürür, kendi yakını ölmüşçesine etrafına telaşla bakınır, onun yaşadığına emin olduğunda rahat bir nefes alırdı. Fakat her zaman bakmayı unuttukları birisi olurdu; kendileri.

Kör ağıtçı, yıllarca ölümün en acı ve korkutucu, insanı yıpratıp kısa sürede yaşlandıran çeşitlerini kulağıyla dinlemek, sonsuzluğun o gizemli havasını koklamak, acının ve feryadın bütün şekillerini kafasında canlandırmakla âdeti kendisi de hayattan bezmiş ve içinde biriken nice acılarla zehirlenmiş gibi yürüyemez hâle gelmişti. İnsanın sonsuz yolculuğunda en zorlu dönemecin, en taşlı ve zorlu yolun hayat olduğunu anlamıştı. Ölümün o eli kolu kesip çaresiz bırakan, bütün sesleri kısıp susturan sessizliği onu fazlasıyla örselemişti. Okuduğu ağıtlar, ölümün her insanın içinde taşıdığı çekirdeğine âdeti su döküyor, onu gereğinden fazla ve kısa sürede büyüterek kör ağıtçıya doğru yaklaştırıyordu. Yanında eşi olduğu anlaşılan kadına ve uzun değneğine yaslanmasının bir nedeni de bundandı. Her ağdı ezberinden okuduğunda sıcakta eriyen bir buz kalıbı gibi küçülüyor, dünyadan kaçıp saklanmak ister gibi eşinin arkasına sığınyordu. Yüzüne bakıldığında sayısız insan yüzlerinden çizgiler birbiriyle kesişiyor, anlattığı her destanda bu çizgiler artıyor ve içinden çıkılmaz hâle geliyordu. Bu karışık yüzler adamcağzın gerçek yüzünü, kişiliğini ve görüntüsünü yok etmişti. Her geldiğinde ilçe halkının onu zor tanımasının ve sürekli başka birilerine benzetmesinin nedeni belki de bundandı.

Sesinde biriken sayısız acıların etkisiyle okuduğu ağıtlar insanların içine bir ağırlık gibi çöküyor ve onları uzun süre hayattan koparıyordu. Kimdi bu kör adam ve kadın kimse bilmezdi. Sormaya cesaret eden de olmazdı. Bu bilinmezlik onlara insanların ruhuna giden geniş bir yol açıyor, ikisi de bu yolda rahatça ilerliyordu.

Bazen uzunca bir süre ortada gözükmeyenler, tam unutulmaya yüz tuttuklarında ellerinde yeni basılmış kâğıtlarla geri döner-